

İKV BİLGİ NOTU

BM MÜLTECİLER YÜKSEK KOMİSERLİĞİ 2024 KÜRESEL ÇAĞRISI

Hatice Fulya Topyıldız, İKV Uzman Yardımcısı

BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından yayımlanan Küresel Çağrı Raporu, örgütün o sene için beklentilerini, önceliklerini ve bütçesini kamuoyuna sunmayı amaçlıyor. Rapor 2024 yılı BMMYK hedeflerini açıkladığı gibi, örgüte nasıl destek verilebileceği konusunda kamuoyuna bilgilendirme yapıyor. Raporun önsözünde 2023'ün Sudan'a yeni bir çatışma getirdiği belirtilirken, Sahel bölgesindeki darbelerin, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki şiddet olaylarının, Myanmar'da halkın yerinden edilmesinin ve Gazze'de yaşanan şiddetin küresel riskleri arttırdığını belirtilerek, sistemin olumsuz etkilendiği vurgulanıyor.

Raporun ilk kısmı mülteci ve sığınmacılarla ilgili istatistiklere yer verirken, devamında 2024 yılı finansal gereklilikleri ile 2023 bütçesine değiniliyor. Raporda Doğu Afrika ve Afrika Boynuzu ile Büyük Göller, Güney Afrika, Batı ve Orta Afrika, Amerika, Asya ve Pasifik, Avrupa, Orta Doğu ve Kuzey Afrika olmak üzere yedi bölge belirlenerek, buralardaki güncel durumun çerçevesi çiziliyor. BMMYK'nın bu bölgelerde uyguladığı politikalar ve geliştirdiği çözüm önerileri ele alınıyor. Raporun devamında kendi ülkesi içinde yerinden edilme, vatansızlık, etkilenen topluluklara karşı hesap verebilirlik, iklim aksiyonu, kalkınma ortaklarıyla birlikte çalışma olmak üzere bes alan belirlenerek bu konulardaki sorunlar ortaya koyuluyor. Mülteci sorununun dolaylı ve doğrudan ortaya çıkardığı diğer unsurlar incelenerek, BMMYK'nın bu alanlarda nasıl politikalar izlediği analiz ediliyor.

Raporda dünyada 32 milyondan fazla mülteci, 6 milyondan fazla sığınmacı, 62 milyondan fazla kendi ülkesi içinde yerinden edilmiş kişi olduğu belirtiliyor. Aynı zamanda 4 milyondan fazla kişi BMMYK'nın yetkisi altında vatansız kişi olarak nitelendirilirken; 10 milyondan fazla mülteci ve kendi ülkesi içinde yerinden edilmiş kişinin geri dönüş yapabildiği ortaya koyuluyor. Bölgeler incelendiği zaman en çok mültecinin Avrupa'da daha sonra Asya ve Pasifik'te olduğu görülüyor. En çok sığınmacının Amerika'da olduğu ifade edilirken, kendi ülkesi içinde yerinden edilmiş kişilerin en fazla olduğu bölgenin Ortadoğu ve Kuzey Afrika olduğu vurgulanıyor. BMMYK yetkisi altındaki vatansız kişilerin en fazla olduğu yer Asya ve Pasifik olarak belirtilirken, en az kişinin Amerika'da olduğu görülüyor.

BMMYK ve ortakları için 2024 yılı bütçesinin 10,622 milyar dolar olarak belirlendiği ortaya koyuluyor. Dünyada toplamda 130,8 milyon yer değiştirmiş ve vatansız kişi için harcanması amaçlanan bu bütçenin en yüksek kısmı Ortadoğu ve Kuzey Afrika için

ayrılıyor. Bütçenin etki alanlarına göre nasıl ayrıldığı incelendiği zaman en yüksek bütçenin güvenli bölgelerdeki hakların tesis edilmesi konusuna ayrıldığı görülüyor. Bu alanda ise en yüksek bütçenin Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesi için belirlendiği görülüyor.

Raporun Doğu Afrika ve Afrika Boynuzu ile Büyük Göller bölümü incelendiğinde, bu bölgenin 2024 yılının sonuna kadar 23,6 milyon vatansız ve zorla yerinden edilmiş insana ev sahipliği yapması beklendiği vurgulanıyor. Milyonlarca insanın Sudan, Etiyopya, Demokratik Kongo Cumhuriyeti ve Somali'deki çatışmalardan, iklim değişikliğinin neden olduğu kuraklık ve sellerden kaçtığı altı çiziliyor. Ekonomik problemler ve Ukrayna-Rusya Savaşı'nın bölgedeki sorunları daha da körüklediği belirtiliyor. BMMYK'nın ortaklıkları genişleterek 2024 yılında sürdürülebilir çözümler üretmesi ve Türkiye, Çin ve Körfez ülkeleri ile iş birliğini artırması bekleniyor.

Avrupa'da vatansız ve zorla yerinden edilmiş insan sayısının 2024 yılında %2 artarak 24,9 milyona yükselebileceği; Rusya-Ukrayna Savaşı nedeniyle bölge genelinde 5,8 milyon mülteci olabileceği öngörülüyor. Ukrayna içerisinde ise 2024 yılında 3,7 milyondan fazla insanın yerinden edilebileceği düşünülüyor. 2024 yılında 44 bin mültecinin AB ülkelerine yerleştirilmesi gerektiğini ifade eden BMMYK, Türkiye'de çoğunluğu Iraklı, Suriyeli ve Afganlardan oluşan 384.000 mülteci den 20.000 tanesini yeniden yerleştirmeyi hedefliyor.

Vatansız insanların sorunları ve BMMYK'nın 2014 yılından beri vatansız insanlar için geliştirdiği projeler bu raporda dikkat çekilen bir başka nokta olarak karşımıza çıkıyor. 2014 yılından beri 517 bin vatansız insanın vatandaşlık elde ettiği, 2024 yılında 70 bin kişiye daha vatandaşlık kazandırma amacı olduğu ifade ediliyor. Aynı zamanda 15 devletin vatansız kalmayı engelleme ve sayısını azaltma konusunda kanunlarını ve politikalarını düzenlemeyi amaçladığı belirtiliyor.

Raporda dünyada zorla yerinden edilmenin arttığı ve yeni acil durumların sürekli çıktığı vurgulanırken, sorunu çözümlenmenin gittikçe zorlaştığı ifade ediliyor. Bazı devletlerin çok kişiye uzun yıllar boyunca ev sahipliği yaptığı; ancak bu insanların yardıma muhtaç halde bırakılmaması gerektiği ve topluma ve istihdama katılmalarının önemi belirtiliyor. BMMYK, hükümetlerle, finansal kuruluşlarla ve özel sektörle iş birliği yaparak zorla yerinden edilmiş kişilerin ve vatansızların kamu hizmetlerine ve istihdama eşit erişiminin sağlanmasını amaçlıyor. Ayrıca bu kişilerin kendi kendilerine yetebilmeleri, gönüllü olarak istedikleri yere dönmeleri hedefleniyor.